

Változott a vásár!

— mondják
a nizzaiak

Visszatérő vendégnek számítanak már a Szegedi Ipari Vásáron a nizzai testvér-város kiállítói. Két esztendeje, amikor első ízben jelentkeztek, még csak a bemutatkozás szándéka hozta el őket Szegedre. Azóta nagyot változott a világ. Remy Michele-től, a nizzai fesztivál főigazgató-helyettesétől azt kérdeztük, ő milyennek látja a megváltozott Magyarországot, a két város kapcsolatát:

— A vásáron is látszik, sok minden változott a két év alatt. Szívességből már senki nem jön el vásárolni, mindenki akar valamit. A gazdasági érdekek sokkal jobban motiválják a részvételt, mint eddig. A vásár is jobban szervezett. Egy szóval nekem nagyon szimpatikusak a magyar változások.

Nagy László felvétele

A francia kiállítók pavilonja sok érdeklődőt vonz

— Ez mennyire befolyásolja a szegedi és nizzai kapcsolatokat?

— Szerintem mi jó vágyánon indultunk el néhány éve. A politikai fordulat ilyen értelemben nem befolyásolja a párbeszédet, hiszen azelőtt is nyitottak voltunk. Kereskedni, üzletet kötni persze könnyebb lett — és ez nagyon jó.

— Milyen lépések történtek a két év alatt?

— Megalakult egy Szeged — Nizza Részvénytársaság, ami a gazdasági kapcsolatok jó kovásza lehet. A vásáron most itt a szegedi IBUSZ. Olcsó utakat kínál, hogy a szegediek megismerhessék Franciaországot. A nizzaiak közül is egyre többen látogatnak Szegedre. Júliusban pedig a két ország autókлубjai közösen veterán rallye-t szerveznek Szegeden.

— A vásár ideje alatt számíthatunk nizzai üzletami a gazdasági kapcsolatokra?

— Mi csak a kereskedelmi, kulturális kapcsolatokat egyengetjük. A hidat már kézen van, végigmenni rajta az üzletemberek, vállalkozók feladata lesz. Bizunk benne, hogy egyre több üzletet köt a két ország, hiszen kölcsönösen nagy az érdeklődés.

R. G.

A szakszervezetekről

Sakkjátszma

Sokat támadott programjában Antall József kormánya kötelezettséget vállalt arra, hogy folytatja az árk liberalizálását. Erőteljes privatizációt hirdetett meg, a támadást ígért a csődbe jutott vállalatok, a gazdaság válságai ellen. Ugyanakkor a munkavállalók jövőbeni érdekvédelmére csak nagy vonalakban tért ki, amennyiben támogatni kívánja „a szakszervezetek, munkástanácsok és más érdekvédelmi szervezetek szabad alakulását és működését”.

A program szövegezői elismerték, hogy „a” szakszervezetekben változás indult el az elmúlt évben, de utat sem tettek a legfontosabb problémára: elfogadják-e majd tárgyaló partnernek, vagy sem, a „hagyományos” ágazati szakszervezeteket. Ha elzárkóznak, akkor a munkavállalók érdekképviselője lehet a legkisebb intézményi akadály a rendszerváltók útjában. A liberális ellenzékhez kötődő, „független” szakszervezetek ugyanis képtelenek voltak mindeddig komolyabb tömegbázist teremteni. Ez a két politikai csoportosulás — a jelek szerint — a SZOT utódja elleni harcában Margaret Thatcher stratégiáját igyekszik követni; annak a célja a britek országos szakszervezeti központjának (TUC) megrendezése volt. Küzdelmük azonban — legyen az bármily jogos is — szélesebb társadalmi támogatás híján csak a „koncert”, a szakszervezeti vagyonért való marakodás látszatát kelti, mivel egyre inkább a „hatalomátmentés” mágikus hangoztatásában fullad ki.

Petrarovits Anna, az MSZDP vezére, nagyobb realitásérzékkel tett tanúbizonyságot, mikor felismerte, hogy járhatóbb út partnereket keresni az egykori SZOT szalonképes jogutódjai között. Csak hogy a szociáldemokráta politikai rosszul mérte fel erejét és mozgásterét: liberális szövetségesei összevont szemöldöke visszakozásra készlette.

Löffler Tibor

Mi a SZOSZ már megint?

Miközben az SZDSZ és a Független Szakszervezetek Demokratikus Ligája a SZOT jogutódjainak elszámoltatására (egyben az MDF-vezette kormány kezdeményezésére) játszik, a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége igyekszik kitörni elszigeteltségéből. Június 16-án a Postai és Hírközlési dolgozók Szakszervezeti Szövetsége olyan érdekvédelmi törvény meghozatalát kezdeményezte, amely megteremtene a „szakszervezetek és munkáltatók között legitim kapcsolatrendszer és érdekegyeztetési mechanizmust”.

A törvény kezdeményezői, akár egy jó sakkjátékos, néhány lépéssel előre gondolkodnak. Nyugat-Európában olyan gazdaságszervezési modellek találhatók, melyekben a munkakörülmények, a szociális ellátás és a bérszínvonal nagy kérdése három fél alkujában dőlnek el. A munkáltatók tömörülése a töke felhalmozásában, a profit növelésében érdekelt, míg a gazdasági szakminisztériumok nemzetgazdasági szempontokat követnek. A harmadik felet, a munkavállalókat erős szakszervezetek képviselik. A sokszor fillérekért folyó, de „vére menő” béralku a munkavállalók kollektív fellépését igényli, amelynek az egységes és szervezett szakszervezeti központok tudnak a legjobban eleget tenni. A szakszervezeti csúciszervek szerepe az alkuban azért oly fontos, mert nélkülük nehezen tartható fenn stabil munkaerőpiac, s — főleg — nem csökkenthető minimálisa a munkabeszüntetések miatti munkaidő-vesztéséig.

A „hagyományos” magyar szakszervezetek pontosan ezt a szerepet kívánják eljátszani. Bár a sajtó és a kormány mélyen hallgat a június 16-i kezdeményezésről, a „független” szakszervezetek, a liberális ellenzék és a kormányzat lépéskényszerbe került. Mielőbb szorítani fogja őket a vállalati csődök, a munkanélküliség és a többi — a munkavállalói érdekeket érintő — gazdasági feszültség.

Nagy Sándor, a régi rendvitéz szakszervezeti lovagja lankadatlan erővel hegyezi csorba lándzsáját a Parlamenten és kormányon. Az MSZOSZ elnöke szerint a jogalkotás során a Parlamentnek és a kormánynak kötelező lenne vele egyeztetnie bizonyos törvényeket. Pedig értesülhetett volna már arról — ha téves állami és jogelmeleti ismeretekkel is rendelkezik —, hogy a szakszervezetek működési helye nem az Országgyűlés, vagy a kormányzat, netán a szakminisztériumok, hanem kizárólag a munkahely. Észrevehette volna, hogy éppen lebontani készülnek a monolitikus képződményt, nem újracementezni. Egy polgári szakszervezetnek (pl. trade union) nem lehet beleszólása közvetlenül sem a törvényalkotási folyamatokba, sem annak végrehajtásába. Csak közvetett módon. A szakszervezeti mozgalomnak tiszta szindikalista elveihez kell visszatérnie.

A nagy népi demagógok szabad versenyében a jeles szakszervezeti szövetségi elnök pályázhatna fő eséllyel. Jelenleg két törvény megalkotásában kíván fő szerepet vállalni. Ha nem zengi zord dörgedelemmel,

aláírásgyűjtési kampányt szervez népszavazásra. (E divattal Magyarországon már Pierre Cardin sem versenyezhetne).

Egyik javaslatát szerint a dolgozók és nyugdíjasok élet- és munkakörülményeit érintő kérdésekben nélkülük (értsd nélküle) sem az Országgyűlés, sem a kormány, minisztériumok és majdani önkormányzatok sem hozhatnak döntést. Elfelejtette volna a munkahelyi kollektív szerződés lényegét, a társadalombiztosítás és államigazgatási szociális alap polgári reformjának szükségességét? A másik szerint a tulajdonreform során a dolgozók ingyenes (sic!) vagy, kedvezményes tulajdonhoz juttatása lenne célszerű. Így lehet fedezetlen részvényeket kibocsátani, ha a töke úgyis kevés. A fedezetlen dolgozói részvényeket persze hiba lenne a hitelezett dolgozói részvényekkel összekeverni. E „népgazdasági” terv beláthatatlan gazdasági folyamatokat indítana el.

Volna egy javaslatom, nem lenne célszerű ökelme személyében összevonni a köztársasági elnök, a miniszterelnök és az Országgyűlés elnöke tisztségét?

Várnagy Tamás

Történelemtanároknak
ingyenes

Egy nap — két nyári egyetem

A Csongrád megyei TIT szervezésében immár 27. alkalommal rendeznek pedagógiai nyári egyetemet. Az idei tanácskozási témája: *Mi lesz veled, iskola?* (Iskola a 80-as években.) Az előadók között szerepel két tanító szerzetesrend, a piaristák és a ferencesek tartományfőnöke; ifj. Bibó István, a Baár Madas református gimnázium igazgatója, Beke Kata tanár és Bihari Mihály politológus. A színhely: az újszegedi MTA Biológiai Központ.

Tegnap délelőtt egy másik rendezvény is megnyitotta kapuit: a József Attila Tudományegyetemen megkezdődött a JATE szabad-

egyeteme. Az ötnaposra tervezett előadás-sorozat első sorban az 1945 utáni magyar és egyetemes történelem neuralgikus pontjait kívánja tisztázni, különös tekintettel a magyar 1956-ra és a Szovjetunió történetére, de kitér a nemzetközi összefüggésekre és a fejlődő országok problémáira is. A történeti témákat szerencsésen egészítik ki a korábbi történelemtanítási gyakorlatban elhanyagolt alkotmánytörténeti, kisebbségvédelmi és nemzetközi jogi előadások.

A témaválasztásnak első sorban praktikus okai vannak: a történelem- és nemzettudat helyreállítása, a

múlt felfedése a történeti igazság kíváncsiságai szerint, de nem elhanyagolható az okok között az sem, hogy ma Magyarországon nincsenek az 1945 utáni korszakot modern szemlélettel tárgyaló szakkönyvek. Ezért az egyetem egyik fő feladata e hiány pótlása is.

A rendezvényre az ország számos gimnáziumából, szakközépiskolájából, szakmunkásképző intézetéből és általános iskolájából közel 100 szaktanár érkezett Szegedre, a Károlyi Mihály kollégiumba, de itt vannak a határon túli magyarság képviselőitől is. Így az már most biztos, hogy e nyári egyetemnek is oktatói mellett az Erdélyből lesz folytatása.

jött szaktanárok, kutatók, muzeológusok: összesen 36-an. (Számukra égetően szükséges volt már a szakmai kapcsolatfelvétel.) A részvételt jogát valamennyi pályázaton nyerték el. A nyári egyetem ingyenes (szállás, napi háromszori étkezés, városnézés); a költségeket az illetékes tárca, a külföldiek esetében a Kemény Zsigmond Társaság fedezi. (A két éve alakult szabadegyetem nem titkolt célja, a profitorientált huzegedre, a Károlyi Mihály mán szolgáltatások rendszerének kialakítása.)

Így az már most biztos, hogy e nyári egyetemnek is oktatói mellett az Erdélyből lesz folytatása.

Amerikai lobogó

Hat hónappal december 22. eufóriája után — akkor úgy látszott, nagyobb lesz a forradalom összeforrasztó ereje, mint a széthúzásé — Erdélyben újra teljes a bizonytalanság. Az emberek döntésképtelenségre vannak itélve, mert a központi hatalom, mely fél éve még elfogadni és támogatni látszott az önszerveződés csírait, megvillantotta a foga fehérjét. Pár hete a bukaresti Egyetem téren vertek agyon fiatalokat állítólagos bányászok, néhány napja a parlamentben fojtották bele a szót a kisebbségi képviselőkbe. „Új rezsim születik” — kiáltja az Európai idő című magyar nyelvű hetilap vezércikke — „...a miniszterelnök maga is olyan szemérmertlenül hazudik, hogy belesápad, aki hallja...” Eljött tehát a kijózanodás ideje, s nemcsak az erdélyi magyarság számára: a szavak Románia egészére is érvényesek.

A lassan határtalanra való lebegés — ezt érezzük az itt élők létformájának, ahogy két nap alatt másfél ezer kilométert megtéve bepillantottunk életükbe. Alálandóan lefelé zuhanó hullámvasúton ülünk, mellünkön-gyomrunkon hatalmas nyomás: könyveket viszünk, sietve, kapkodva kipakolunk, aztán továbbzötykölődünk a rissz-rossz utakon, a pocskék Roman dieselek fekete füstjében, a teljesen zilált közlekedésben — mindenki ott igyekszik, ahol éppen egy kis hely támad —, nincs záróvonal, nincs előzési tilalom, behajtani tilos tábla, vagy sebességhatároló.

Az éjszakába nyúló beszélgetések, egyórás itt-és-ottlétek, egyszerűnek tűnő találkozások, futó benyomások kavargásából, ebből a tagolatlan, sokszínű tömbből talán sohasem is fog kibontakozni a tiszta forma: de az újra veszélyekkel terhelt jelen idővel szemben ott a lehetőségek sorozata, az örök, biztos alap: a gyönyörű falvak, a bércek, várak, havasok, az egészséges jelképei: a kristályos folyók és patakok, a lélektisztító fenyvesek, a testet gyógyító források, a zöld elképzeltetlen árnyalatgazdasága, a burjánzó természet fantasztikus pazarlása, a folyóvölgyek, medencék, mint a Csiki-medence is, ahogy a lassan, kacskaringózáva leereszkedő hegyi útról hirtelen kitárul, széles, termékeny anyaióként. A távolban persze már gyárak füstölögnek, de itt még minden józan és csöndes: a gondosan művelt földek sávjai finoman simulnak egymáshoz a rezzenéstelen, páras melegben.

Ezt a harmóniát váratlan mozgás zavarja meg, szürke pontok, porszerű hangyák, amelyek lassan embernagyságúvá nőnek a bokáig érő, mélyzöld kukoricában, rabok dolgoznak, kezükben lassan felemelkedik a kapa, majd visszazuhan, s ez a művelet ismétlődik kéthárom percenként. Az árnyékban szunyókáló örök (hármannak) és a fel-felkavarodó por hőségében áll-dogáló csoport ellentétét, ezt a sivár képet hirtelen a csukaszürke egyenruhák betonömbjéből kivillanó színes valami bontja meg: a zubbonyok, trikók, nadrágok, sapkák egyszínű reménytelenülségből az egyik fogoly nyugodtan felénk fordul — trikóját amerikai zászlóból szabták ki, a csillagos-sávos lobogóból. Talán a segély-csomagok valamelyikében találták, s így hasznosították, lehet, hogy épp a nagy kukoricaövből, Iowából, Wisconsinból vagy Ohióból küldte egy hazafiás lelkes farmer, aki most épp az igazak álmát alussza, túl az az óceánon. Ez a rab meg fölvetette a zászlót, hogy kifejezze vágyálmait, igyekszik elkülöníteni magát a többiekől — de hiába, próbálkozása idejét múlt heroizmus csupán. Ez az idő rá is vonatkozik, nem járhat külön utakon, aki egyszer idekerült. Még egyszer viszszaér, ahogy elsuhanunk mellettük, mint le nem dönthető, durva kövekből összerótt szoborcsoportot tüzi őket a földhöz a Nap: nem vetnek árnyékok.

Másnap indulunk hazafelé, s a házak előtt utunk állandó kísérői, az integető gyerekek, néha elkapunk egy-egy sikoltásszerű, rosszul artikulált kiáltást — gummmmmmm! —, ahogy rágógumit kérnek, látva az idegen formájú mikrobuszt. Még a határ előtt megállunk egy gyógyszerháznál, beviszünk egy láda gumikesztyűt, a falon már ott lóg Iliescu államelnök fényképe, keresem a régi kép helyét, de nem találom; oda tették hát, ahol az is függött. Szinte öntudatlan gyorsasággal igazítom vissza az órámat, mihamarabb vissza akarok zökkeni közép-európai időnkbe, de már a művelet pillanatában érzem, mennyire felesleges az egész — nem, ez nem megoldás, ez is csak egy felesleges ruhadarab, egy csillagos-sávos trikó. Ilyen könnyen nem mehetsz el, szorosabbak a bilincseid, mint gondoltad: ebből az időből nincs menekülés, hiába is próbálkoznál, gyakorlott mozdulatokkal.

Pozsik László